

Stavke povečale težave in skrbi francoske vlade

Načrt za zvišanje davkov pred narodno skupščino. Protest proti dvigovanju cen. Vojaške čete zatrlje izgrede

Pariz, 18. sept. — Več tisoč kovinarskih delavcev je zastavalo v Parizu in predmestjih in povečalo težave in skrbi nove vlade, katere predsednik je Henri Queuille. V stavkah je zavezanih čez 400.000 delavcev.

Novi premier je predložil finančnemu odseku narodne skupščine davčni načrt, ki določa zvišanje davkov za \$260.000.000. Naglasil je, da mora vlada iskati vire novih dohodkov. Člani odseka so hladno sprejeli načrt na znanje, čeprav je Queuille namignil, da bo resigniral, ako bo načrt zavrnjen.

Načrt določa zvišanje dohodninskih davkov na posameznike za 20 odstotkov, na firme pa 30 odstotkov. Dalje določa zvišanje davka na automobile, železniške vozne listke, gasolin, tobak in opojne pijače. Premier je zagotovil finančni odsek, da bo znižal stroške za vzdrževanje oboroženih sil.

Letalja so občila na letališčih zaradi stavke mehanikov. V stavki je več tisoč avtnih in jeklarskih delavcev. Stavke so zajele več industrij. Protest so proti dvigovanju cen in vladi, ki se upira zahtevam za zvišanje plač.

Komunistične in nekomunistične unije v pristaniščem mestu Marseille so zaprele z oklicem stavk, ko je bila zahteva za zvišanje plače odbita. Več tisoč rudarjev je zastavalo na rudarskem polju v severni Franciji.

V narodni skupščini se je pričela debata o vladnem načrtu.

Unija ni pod kontrolo komunistov

Predsednik Gold zanikal obdolžitve

Washington, D. C., 18. sept. — Ben Gold, predsednik mednarodne unije krznarskih in usnjarskih delavcev CIO, je pred člani kongresnega pododseka za delavske zadeve odločno zanikal obdolžitve, da je unija pod kontrolo komunistov. Dejal je, da so nasilja v krznarski industriji provocirali delodajalci z najemanjem pobožnikov, da razbijejo unijo.

Gold je član eksekutivnega odbora komunistične stranke. "Komunistična stranka ne dominira unije," je dejal. "Sploh ni pod dominacije nobene stranke."

Gold je protestiral, ko ga je kongresnik Lucas vprašal, ali je član komunistične stranke. Dejal je, da mu kratki njegove ustavne pravice. "Moja politična opredeljenost je znana javnosti," je rekel. "Nikdar je nisem tajil in je 'udi ne bom."

Pred Godom je bil zaslišan Sam Mencher, podpredsednik unije. On ni hotel odgovoriti na vprašanje, ali je komunist. Sledilo mu je sedem drugih uradnikov unije — Joseph Winogradsky, Jack Snider, Lyndon Henry, George Kleinman, Thomas Maestri, Herbert Kurzer in Ida Langer. Samo Maestri je izjavil, da ni komunist, vsi drugi pa niso hoteli odgovoriti na vprašanje.

Člani pododseka so naznanili, da se bo zaslišanje obnovilo po volitvah v novembru. Odločitev, ali bodo oni uradniki, ki niso hoteli odgovoriti na vprašanje, ali so komunisti, obtoženi žaljenja kongresa, bo padla pozneje.

Bernadotte in pomočnik umorjena

Izredna seja varnostnega sveta

Amman, Transjordanija, 18. sept. — Švedski grof Polke Bernadotte, posredovalec Združenih narodov v Palestini, in francoski polkovnik Serot, pomočnik grofa, sta bila napadena iz zasede in zavrtno umorjena v Jeruzalemu. Štirje moški v židovskih uniformah so ju napadli in ustrelili, ko sta se odpeljala iz vladnega poslopja v Jeruzalemu v Katamon, židovsko predmestje.

Mnenje prevladuje, da so atentatorji člani Sternove gänge, židovske teroristične grupe. Dr. Bernard Joseph, izraelski vojaški guverner v židovskem predelu Jeruzalema, je odredil lov na atentatorje. V imenu izraelske vlade je izrazil ogorčenje in naglasil, da bo storil vse za prijete zavratnih morilcev.

Grof je bil star 53 let in nečak švedskega kralja Gustava. Organizacija Združenih narodov se je imenovala za posredovalca v konfliktu med židi in Arabci v Palestini pred štirimi meseci. Poročilo iz Jeruzalema pravi, da bosta trupla grofa in francoskega polkovnika odpeljana v Haifo, palestinsko luko, in od tam na otok Rhodes.

Pariz, 18. sept. — Člani varnostnega sveta Združenih narodov se bodo sestali na izredni seji. Sklicana je bila po objavi naznanila, da sta bila grof Bernadotte in francoski polkovnik Serot napadena in zavrtno ustreljena v Jeruzalemu.

Možnost je, da bo odrejena skupna vojaška akcija v smislu sedmega člena čarterja Združenih narodov, da se konča konflikt med židi in Arabci. Člen določa ekonomske sankcije, blokado in prelom diplomatskih odnosov.

Trygve Lie, generalni tajnik Združenih narodov, ki je na Norveškem, je naznanil, da bo odletel v Pariz. Ruski general Arkadij A. Sobolev, nadomestni tajnik, je kabiliral navodila polkovniku Aagu Lundstroemu, šefu Bernadottovega štaba, glede preiskave umora grofa in francoskega polkovnika.

Lilienthal obsodil lov na špione

Postavil se je na stran Trumana

Washington, D. C., 18. sept. — David E. Lilienthal, načelnik komisije za atomsko energijo, je obsodil kongresni lov na dozdnevne špione. Dejal je, da znanstveniki beže iz vladne službe, ker nečejo biti blatni v javnosti.

Obsodbo kongresnih odsekov, ki so zaposleni s preiskavami špionaze, je izrekel na zborovanju Ameriške zveze za podvig znanosti. Lilienthal je dejal, da znanstveniki nočejo delati na atomskem programu, ker se boje neosnovanih obdolžitve.

Lilienthal je udaril po odseku, za neameriške aktivnosti, ki išče komuniste povsod. S tem se je postavil na stran predsednika Trumana, ki je nedavno obdolžil člane odseka, da blatiijo atomsko znanstvenike. Lilienthal je dejal, da so kongresne preiskave dozdnevne špionaze ustvarile nevarno situacijo.

Ray W. Stoughton, član organizacije znanstvenikov in inženirjev v Oak Ridgu, Tenn., je podprl Lilienthala. Dejal je, da so trije znanstveniki resignirali iz bojazni, da bodo tarča napadov in obdolžitve nevarnosti.

ČLANI AMERIŠKE MISIJE ODPOKLICANI IZ RUMUNIJE

Vlada zavrnila obdolžitve, da so bili špioni

VSEBINA IZMENJANIH NOT OBJAVLJENA

Washington, D. C., 18. sept. — Amerika je obdolžila rumunsko vlado izsiljenja odpoklica štirih članov ameriške diplomatske misije v Bukarešti. Vlada trdi, da jih je zalotila pri špionaži in zahtevala je odpoklice.

Prizadeti so štirje uradniki ameriškega poslanstva v Bukarešti — dva moška in dve ženski. Ti so Wayne W. Fisher, Paul H. Green, Ruth V. Garr in Peggy M. Maggard. Vsi so bili nedavno aretirani v Giurgiu, pristaniškem mestu ob reki Donavi. Policija jih je držala in zasliševala več ur.

Državni department je objavil vsebino not, katere je Rudolf E. Schoenfeld, ameriški poslanik v Bukarešti, izmenjal z rumunskim zunanjim uradom. Podal je tudi izjavo z ostro kritiko metod rumunske tajne policije.

Rumunija je obdolžila uradnike ameriškega poslanstva špionaže in zahtevala odpoklice. Izjavila je, da jih je policija zaslišala pri fotografiranju vojaških objektov v Giurgiu. Uradniki so potovali z avtomobilom.

Dva tajna policaja sta ustavila avtomobil in aretirala uradnike. Odvzela sta jim kamere in slike in jih ovedla na policijsko postajo, kjer so bili zaslišani.

Državni department pravi, da sta Fisher in Green zahtevala od policije dovoljenje za telefonski razgovor z ameriškim poslanikom v Bukarešti. Policija je zahtevo odbila. V policijskem zaporu so prebili šestnajst ur brez hrane. Potem so bili izpušeni, nakar so se vrnili v Bukarešto. Državni department v svoji izjavi odločno zanika obdolžitve, da so bili uradniki udeleženi v špionaži, zaeno pa naglašja, da so žrtve omreženja.

Klavniške kompanije se bodo borile

Chicago, 18. sept. — Direktorji štirih velikih klavniških kompanij so naznanili, da se bodo borili proti federalnemu justičnemu departamentu, ki je vložil tožbo proti njim, da so kršile protitrustni zakon. Kompanije so Swift & Co., Armour & Co., Cudahy Packing Co. in Wilson & Co.

BESEDNIK ŽIDOVSE ARMADE NAPOVEDAL KONČANJE PREMIRJA

Tej Aviv, Izrael, 18. sept. — Polkovnik Jigal Jadin, besednik židovske armade, je na sestanku s časnikarji napovedal, da bo premirje v Palestini kmalu končano. Sklenitev premirja med židi in Arabci je aranžiral varnostni svet Združenih narodov.

Jadinova napoved je sledila poročilu o zbiranju arabskih čet in pripravah za obnovo bitk v Palestini. Moshe Shertok, zunanji minister v izraelski vladi, je dejal, da sedanje premirje ni zadovoljivo. Člani komisije Združenih narodov, ki nadzirajo izvajanje premirja, niso izpolnili pričakovanj.

Shertok je dejal, da člani nastopajo odločno samo proti židom, dočim popuščajo pred Arabci. Prizadevanja za direktna mirovna pogajanja med židi in Arabci so se izjalovila.

AMERIKA NAJPREKLJIČE ODREDBE

General MacArthur prepovedal stavke

Washington, D. C., 18. sept. — Rusija je zahtevala, naj Amerika prekliče odredbo, ki zanika delavcem v službi japonske vlade pravico do oklica stavke, in druge zatiralne odredbe.

Prekliče odredb je zahteval ruski poslanik Aleksander S. Panjuškin na seji komisije za Daljni vzhod, ki določa smernice na Pacifiku. Panjuškin je reprezentant Rusije v komisiji, katero tvorijo predstavniki enajstih držav.

Stavke je prepovedal general Douglas MacArthur, poveljnik okupacijskih sil na Japonskem 22. julija. Panjuškin je dejal, da je general s prepovedjo stavk kršil potsdamsko deklaracijo iz leta 1945 in smernice komisije za Daljni vzhod, ki določajo formiranje strokovnih uij na Japonskem.

Rusija kritizira odredbe v tisku in po radiu že več tednov. Komisija ni komentirala zahteve poslanika Panjuškina.

Vojni tajnik Royall se je zavzel za generala MacArthurja. Dejal je, da ni šel preko meje svoje oblasti, ko je prepovedal stavko vladnih uslužbencev na Japonskem.

Državni department je dejal, da so komunisti aktivni v južnovzhodni Aziji. Pod pretezo, da so zagovorniki pravice do mačinov, so začeli kampanjo v Burmi, Indoneziji, Indokini in na Malajskem polotoku. Uradnik departamenta Michael McDermott je priznal, da je kampanja uspešna.

Poročilo departamenta o komunističnih aktivnostih je sledilo izjavi britskega zunanjega ministra Ernesta Bevana v parlamentu, da je namen komunistov zaseda in kontrola južnovzhodne Azije. McDermott je dejal, da vodilni ameriški uradniki pozorno opazujejo komunistične aktivnosti v južnovzhodni Aziji in da se bodo odločili za akcije.

Progresivna stranka umaknila kandidate

Newark, N. J. — Neodvisna progresivna stranka je umaknila kandidate za kongresnike v tretjem, četrtem, sedmem in devetem distriktu. Zadevno naznanilo je objavil James Imbrie, načelnik stranke in kandidat za zveznega senatorja. On pravi, da bo stranka podpirala neodvisne kandidate v volilni kampanji. Pripravljena je za razgovore z voditelji unij CIO in ADF in drugih progresivnih grup glede podpiranja kandida-

STOFFEL RESIGNIRAL KOT PREDSEDNIK

Chicago, 18. sept. — John C. Stoffel je resigniral kot predsednik občinskega sveta v Ciceru, čikaškem predmestju. Dejal je, da ne more ostati predsednik, ker so se člani sveta obrnili proti njemu, ko je skušal odpraviti raketirstvo. Pred nekaj tedni mu je svet odvzel oblast do imenovanja policijskega načelnika. Odstavil je Josepha Horejsa, policijskega načelnika, katerega je Stoffel imenoval. V svoji izjavi je udaril po članih občinskega sveta in jih obdolžil zveze z raketirji.

ČLANI SVETA UNIJ CIO DOBILI UKOR

Rock Island, Ill., 18. sept. — Člani sveta unij Kongresa industrijskih organizacij v Rock Islandu, Molinu, East Molinu in Davenportu, Ia., so dobili ukor. Michael Mann, pokrajinski direktor CIO, je dejal, da niso pooblašeni, da bi še nadalje govorili v imenu sveta o politični akciji, ker so podprli Henryja A. Wallacea, predsedniškega kandidata progresivne stranke in se s tem postavili po robu vodstvu CIO. Mann je dejal, da sta jim oblast odvzela Jack Kroll, direktor odbora za politično akcijo CIO, in John Brophy, direktor svetov unij CIO.

PROSVETA

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Support Society

Prejemniki na Zdravstveno dršavo (Ivan Čiček) in Kanada (\$2.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 na četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$2.50 na leto, \$4.75 na pol leta; za Massachusetts \$11.00).

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Črna oglava po dogovoru. Rokopisni dopisi in nemarodni listnaki se ne vračajo. Rokopisni listnaki (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Nadler na vno, kar lega stik s listom

PROSVETA

2837 - 58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Argentina v krempljih fašizma

Pred dobrim tednom je poročala neka vest iz Argentine, da je diktator Peron na nekem kmečkem shodu zagrozil opozicionalcem, da jih bo postavil ob zid, ako ne prenehajo rogoviliti proti njegovemu režimu ali ako se ne spreobrnejo iz Savla v Pavla.

Ta novica ni presenetila nikogar, kdor zadnja leta zasleduje razvoj v Argentini. Vendar pa kaže, da hoče Peron uvesti stoprocentni fašistični režim. Zanj pet let, odkar je prišel na krmilo, je demagogiral, da hoče v Argentini ustvariti nov "ljudski" sistem, ki ne bo ne kapitalistični ne komunistični. Postavil se je za nekakega mesijo argentinskemu "malemu človeku"—delavcem in kmetom in pričel s smotrenim zatiranjem vse opozicije. Kdor ni trobil v njegov rog, je občutil pest njegovega režima. Ker je uvedel razne laži-reforme in prisilil delodajalce na zvišanje plač, je organizirano delavstvo večinoma nasledilo njegovi demagogiji in se upreglo v njegov voz. Pozneje je več delavskih voditeljev in poslancev spoznalo, da so bili potegnjeni za nos in so skušali organizirati opozicijo. Toda bilo je prepozno. Peronov režim jim je onemogočil vsako politično delovanje in mnoge vrgele v ječo. Ker to očividno ni pomagalo, jim je zdaj zagrozil, da jih bo enostavno postrelil.

Njegove reforme so v glavnem obstajale v tem, da je nacionaliziral železnice in nekatera druga podjetja, ki so bila v rokah tujega kapitala, v glavnem angleškega in ameriškega. Prevzel je tudi emisijsko banko in postal glavni bankir. To je storil pod nacionalističnim geslom, da mora biti "Argentina za Argentinec". Državni kontroli je podvrnil tudi domači kapital in vso zunanjo trgovino. Kljub temu pa so domači kapitalisti prav tako na konju kakor so bili pod Mussolinijem in Hitlerjem ali kakor so v Španiji pod Francos.

Vrgel se je tudi v industrializacijo dežele in sicer z vidika militarista. Vsa ta industrializacija, sploh vse industrije naj v prvi vrsti služijo oboroževanju in militarizmu dežele, za kar Peronov režim troši velikega vso. Armada je prva. V ta namen je ves čas po vojni prodajal argentinsko žito in meso lačni Evropi po odušinskih cenah—pšenico po pet dolarjev in več bušel, svojim kmetom pa jo je plačeval po 1.30 do 1.50 bušel. Vlada je od izvozne trgovine delala velikanske profite, ki so šli za Peronov režim in armado, ne za izboljšanje delavskega in kmetijskega položaja. Takoj ko je prišel na krmilo, je pod raznimi pretekami in potezami izpraznil rezerve iz sklada socialne zaščite in farbal delavce, namesto da bi jim plačeval podporo v smislu zakona, ki je bil sprejet pod prejšnjo vlado za zavarovanje delavcev. Šole pa je izročil pod kontrolo katoliške cerkve v zameno za politično podporo domače duhovščine in Vatikana.

O kakem "ljudskem režimu" ali "novi demokraciji", ki ne bo "ne kapitalistična ne komunistična," v Argentini ni danes nobenega sluha. Peronov režim se v resnici razvija, v kolikor se še ni, v čisto krvi fašizem. Opozicijske časopise je bilo domače že zatrito. Policija je zaprla urade in tiskarne dnevnikov "La Vanguardia" (socialistični), "Provincias Unidas" (radikalne stranke), "El Hombre Libre" (progresivno-demokratski) in "Argentina Libre" (neodvisen). Od opozicijskih dnevnikov izhaja v Buenos Airesu še največji list "La Prensa". In dasi se je ta list več ali manj "prilagodil," ga vlada vseeno davi s tem, da mu dela velike zapreke pri dobavi tiskovnega papirja.

Tudi radio je v popolni službi Peronovega režima. To je zadnja ugotovila medameriška konferenca predstavnikov radijskih interesov, ki se je vršila v Buenos Airesu. V resoluciji, ki je bila sprejeta z veliko večino, je rečeno, da v Argentini "ni svobode izražanja mišljenja" po radiu. Konservativna Ameriška delavska federacija pa je obdolžila Peronov režim, da smoteno uničuje argentinsko delavsko gibanje.

Kljub temu pa je Peronov režim danes "persona grata" v Washingtonu. Med vojno in tudi še pozneje ni bil, in sicer ni bil iz razloga, ker je med vojno služil kot baza za Hitlerjeve in Mussolinijeve agente in špione. To je dokazano črno na belem v tako zvani "plavi knjigi," katero je objavil "naš" državni department spomladi 1946, ko je bil Washington še v mrzli vojni s Peronom. Ta knjiga je bila sestavljena na podlagi dokumentov, ki so bili po porazu Hitlerja zaseženi v Nemčiji. Z razvojem mrzle vojne med Zápdom in Vzhodom, zlasti med Ameriko in Rusijo, pa se je Trumanova administracija pobotala s Peronovim režimom. Za to pobotanje je deloval tudi Vatikan. V zahvalo se mu je šla lani poklonit v Rim Eva Peron, diktatorjeva žena, enako tudi generalu Francu v Španiji.

Da je Peronov režim danes na vsej črti fašističen, je najboljši dokaz tudi v tem, ker je Argentina postala azil vseh evropskih fašistov in vojnih kriminalcev. Kakor pravi Del Vayo v Nacionu z dne 31. jul, "transportirajo nemške Nemce v Argentino s pomočjo dobro namazane mašine, ki ima svoje glavno kolesje v New Yorku. Ameriška sentimentalnost, da se pomaga "ubogim" Nemcem, brez ozira na njih politično mišljenje, se izražlja za odpravljanje nacijev iz zapadnih con v Argentino po raznih potih.

"Dva znana medvojna nemška agenta, Freude in Staudt, operirata javno v Argentini. Freudov sin pa dela v Peronovem tajništvu. Italijanski fašisti izdajajo v Buenos Airesu tednik "Risorgimento," v katerem poveličujejo spomin Mussolinija, spomin Roosevelta pa blatijo. Pilar Primo de Rivera, sestra ustanoviteljica španskih falangistov, in Jose Maria Peman, poet Francovega režima, predavata v Argentini pod avspicijami Peronove žene. Vittorio Mussolini (sin Benita) in njegova žena živita v Argentini in v bližnji bodočnosti se namerava tja podati tudi Edda Ciano (Mussolinijeva hči). Domači fašisti so bili odklonjeni za njih protizavezniške in protiameriške aktivnosti. Znani pronacijski

Na obisku v Chicagu in metropoli

Red Lodge, Mont.—V poletnem času vsak rad vzame počitnice za nekaj tednov. Na povabilo mojih sorodnikov sva se z možem odpravila dne 2. avg. v Cleveland.

Najprvo sva se ustavila pri P. Bergerju (sedaj Gratchnerju) v Chicagu, kjer sva dobila sobo za nekaj dni. Prav lepa hvala za postrežbo! Obiskala sva tudi ob tej priliki glavni stan SNPJ. To je bil moj prvi obisk v gl. uradu. Lahko rečem, da smo lahko ponosni na vse glavne uradnike in uslužbenke, ki tako vestno izvršujejo svoje posle in dolžnosti pri tako veliki organizaciji.

Br. glavni predsednik nam je dal za spremljevalca J. Raka, kateri nam je razkazal vse urade in tiskarno, v kateri se tiska naš priljubljeni list Prosveta. Zelo sva vam hvala za vso prijaznost in naklonjenost. Obiskala sva tudi starega prijatelja in znanca V. Kobala in njegovo ženo. Kobal ima krasen vrt za piknike, zaeno pa majhno trgovino in gostilno. Isti dan sva bila povabljeni na večerjo k gl. tajniku Vidru. Vidrova žena Frances je skuhala okusno večerjo. Hvala, Frances!

Isti večer se je vršila seja podružnice SANSa v Slovenskem delavskem centru, na katero so naju povabili. Ni nama bilo žal, da sva se udeležila te seje, kajti Fred Vidler je podal obširno poročilo o konvenciji progresivne stranke, katere se je udeležil v Philadelphiji.

Po seji smo šli v spodnje prostore družabnega kluba, kjer sva se seznanila z mnogimi rojaki in članicami Progresivnih Slovencev. Vse so zelo prijazne. Med njimi je bila tudi Angela Zaitz. Vsem hvala za prijaznost!

Odpotovala sva naprej proti Clevelandu, kamor sva dospela ob sedmih zvečer. Ker pa nisva sporočila točno, kdaj dospesva v slovensko metropoli, naju ni nihče čakal na postaji. Najla sva taksi, ki naju je zapejal na dom mojega brata Charlesa Zakelyja in njegove soproge. Njuna hčerka Margareth pa je poročena in ima dve leti starega sinčka, ki je zelo luškan otrok. Z njim smo imeli vsi veliko zabave. Takoj so prišli naju pogledat moja sestra Annie, njen mož Jack Jensen in dve hčeri. Starejša je poročena z Johnom Lekanom. Kako ganljivo je tako snidenje, si lahko vsakdo predstavlja. Sestro Annie nisem videl že 27 let, in sicer zadnjič v Zürichu, to je bilo leta 1921, ko sva bila s soprogo na obisku v stari domovini.

Ne vem, kje bi našla prave besede, da bi pravilno izrazila čustva do clevelandskih Slovencev in mojih sorodnikov, ki so bili tako prijazni in postrežljivi. Škoda, ker nisva mogla radi kratkega časa sprejeti vseh povabil. Kadar prideva zopet v Cleveland, bova to popravila in ostala dlje časa med vami.

Zelo me je razveselilo, ker sem srečala pravo Žirovko v osebi mrs. Mary Oblak, katere se me še spominja iz mladih let. Žal, da je izgubila moža. Ona ima zelo prijazno hčerko, ki ima že družino, za kratek čas pa precej velik vrt. Spomnila se je na nas večkrat s svežo salato. Hvala, Mary!

Videla sem tudi kino-slike konvencije SNPJ, ki se je vršila v Evelethu. Ta film sta posnela Carl in Ella Samanich, ki sta naju povabila na njun dom. Prvič v življenju sva se z možem videla na platnu. Ker tedaj ni

duhovnik Virgilio Filippo je član parlamenta, izvoljen na listi Peronove stranke.

Da Peron vsemu svetu pokaže, kje stoji, je pred nekaj meseci podaril red Osvoboditelja trem klerofašističnim diktatorjem: generalu Francu, Trujillu in Morinigu. Franca je podprl tudi z velikimi krediti v vsoti 1,500,000,000 perzet. V zameno mu je Franco dal na razpolago ali v zakup razna španska pristanišča. Ta pakt so falangisti v Madridu proslavili z velikimi demonstracijami, v katerih so kričali: "Živijo Franco in Peron!"

Naj še dostavimo, da se je zadnje čase naselilo v Argentino tudi večje število slovenskih "razseljencev," med njimi mnogi vojni zločinci in nacifašistični kolaboratorji, kakor smo čitali v starokrajških novinah. Peron je odprl vrata sličnim elementom tudi drugih narodnosti, zlasti Nemcem in Italijanom.

Glasovi iz naših naselbin

Predsednik Truman je deležen dvojnega rokovanja od Philipa Murrayja (desno), predsednika CIO, in Jamesa B. Careyja, tajnika blagajniške CIO. Eksekutiva CIO je s 35 proti 12 glasovom indorsirala kandidata demokratske stranke. V ozadju stoji Emil Massey, tajnik-blagajnik unije avinih delavcev CIO, in Jack Kroll, načelnik oddelka za politično akcijo CIO.

leča počila, je menda še danes okej. Med drugim sem videla tudi poroko moje nečakinje Ann Jesenko, sedaj mrs. Ann Lekan. Hvala, Ella in Carl, za postrežbo in trud s slikami, kakor tudi za izročeni spominček!

Udeležila sva se tudi piknika društva 264 SNPJ. Zabavali smo se prav po domače. Frances Zakely, tajnikova žena, in še neka druga rojakinja, katere imena pa sem pozabila, sta prav pridno pekli sveže klobase. Ce-tudo nismo šli lačni od doma, so se nam kar sline cedile. Klobase so še posebno nama v slast, ker tukaj se ne dobi tako pristne robe, drugače, če jih samj doma napravimo. Za žejne so pa skrbeli izvrstni natakariji, godci pa so igrali pristne slovenske polke, in ker so polke, tam sem tudi jaz zraven. Sapa je bila sicer težka, ali kaj zato, samo da se pleše!

Priznanje izrekam pevskega zboru Triglavu, kateri je tako napredoval v tako kratkem času. Seveda, vso čast tudi požrtvovalnemu učitelju. K temu zboru spada vsa Jesenkova družina, moj brat Charles in hčerka Margareth. Povabljeni sva bila na njihovo pevsko vajo in povabilo z veseljem sprejela. Po dolgem času sva slišala mešani zbor, ki šteje okrog 30 pevcev in pevk, če se ne motim. Nekaj je tudi prav mladih deklet, med njimi moja nečakinja Ruth Jensen, ki je stara komaj 13 let. Vsa čast staršem, ki dajo priliko svojim tukaj rojenim otrokom spoznati našo lepo slovensko pesem. V sree segajoče pesmi so mi obudile spomine na mlada leta, katere smo preživeli v Zürichu. Najbrže nas je več v tej deželi, ki smo se skupaj zabavali pri igranju in petju v Slovenskem domu. Naj živijo slovenski pevski zbori po vsej Ameriki!

Po pevski vaji smo se podali v spodnje prostore, kjer imajo Slovenci z zapadne strani Clevelanda svoj klub. Ker je bila ravno sobota, so imeli godbo, katere je izvrstno igrala polke, "šotise," "šušter-polke" itd. Jaz menda nisem zamudila nobene polke, vsaj tako se je videlo na mojih čevljih. Zelo smo pogrešali mojega brata Charlesa, ker se vsled bolezni ni mogel udeležiti tega zabavnega večera. Well, Charles, ko prideš drugo leto v Red Lodge, boš vse nadomestil v "Happy Breeze-parku".

Hvala mojemu svaku Jacku Jesenku, ki naju je predstavil kot gosta in so nama zaigrali lep valček. Seveda, morala sva plesati solo. Prav lepa hvala!

V Clevelandu sva videla veliko zanimivega. Seveda, v tako

stracijo. Toda če to pripoveduje našim mladim, te ne bodo hoteli niti poslušati, ker oni tedaj pač niso trpeli, kakor smo mi.

Našim rojakom priporočam, da volijo za Wallacea. Ako bi bil zadnjič Wallace izvoljen za podpredsednika mesto Truman, ne bi bilo danes govora o tretji stranki, katere je sedaj zelo potrebna. Izgubiti nimamo ničesar, pridobimo pa lahko veliko.

Tisti, ki pravijo, da smo komunisti, ker smo za tretjo stranko, sami ne vedo, kaj je komunistizem. Vsi, ki ste proti vojni, boste gotovo oddali svoj glas za Wallacea.

Jurij Previc.

Mu ne izdajo dovoljenja za potovanje v Jugoslavijo

Števerjan pri Gorici, Italija.—Pred odhodom iz Indianapolis, Ind., sem obljubil mojim prijateljem, da bom obiskal Jugoslavijo in resnično poročal o tamkajšnjih razmerah in položaju ljudstva, pa naj bo že tak ali tak. Toda na žalost moram poročati, da še sedaj nisem dobil dovoljenja za potovanje v Jugoslavijo in povratek, dasiravno sem se že veliko prizadeval.

Zapreka je v tem, ker moj potni list izrecno navaja, da ne smem v Jugoslavijo. Potoval sem v Milan in razložil vso stvar ameriškega konzulu, navedel vzroke, zakaj bi rad obiskal Jugoslavijo, in povedal, da imam strica v Mariboru, sestro, ki je zobozdravnica, pa v Novi Gorici, oziroma v Solkanu. Poudaril sem, da svojih sorodnikov nisem videl že 35 let, toda zaman, dovoljenja mi niso izdali!

Ne vem, kaj je pravi vzrok za tem, da se tako bojijo za enega državljanca, dočim tukaj podpisujejo one, ki so ubijali naše sinove. V Gorici upravljajo mestno službo prav tisti fašisti, ki so jo vršili pod Mussolinijem. Pri jugoslovanskih oblastih v Trstu sem dobil dovoljenje za potovanje po vsej Jugoslaviji, toda če bi šel tja brez dovoljenja italijanskih oblasti, potem ne bi mogel priti nazaj, namreč me ne bi dovolila prehoda čez mejo italijanska straža.

V kolikor mi je do sedaj znano, ni v Jugoslaviji vse tako kot bi moralo biti, toda tega ni kriva vlada, pač pa nekateri funkcionarji, ki namenoma vršijo sabotažo. Naj navedem samo en primer: v sosednji vasi Kojem so našli med belo moko zmletko steklo. Namen tega je bil zaneti še večje sovraštvo do jugoslovanske vlade. Torej, ali se je čuditi, če kakšnega saboterja postavijo ob zid, ali pa mu zadržnejo zanko okrog vratu? Težko je ugotoviti, kdo je zakrivil omenjeno sabotažo. Moka je prišla iz državnega mлина. Mogoče je ravndatelj nedolžen, toda za delo v mlinu je on odgovoren. In tako se lahko zgodi, da mora plačati nedolžen za grehe krivega.

Ker stanujem prav ob meji,

Pametni ljudje bodo volili za progresivno stranko!

White Valley, Pa.—Na seji nekega društva je bilo poročano pod točko "razno", da se bo vršil shod progresivne stranke in da bi bilo dobro, da bi se shoda udeležili mladi člani, ki dobro razumejo angleško. Tedaj pa se je oglasil neki član in dejal, da je Wallace komunist, progresivno stranko pa # denarjem podpira republikanska stranka, in sicer zato, da bodo zmagali republikanci.

Kaj ne, da je ta trditev smešna, posebno če pride od mladice, ki se šteje, da nekaj ve. Seveda, ako ima nekdo državno službo, najbrže ne bo za progresivno stranko.

Mi, starejši člani, se še dobro spominjamo, kakšne dobrote smo imeli pod Hooverjevo admini-

vidim marsikaj zanimivega. Nekega dne se je napotilo preko meje 14 Italijanov, ki so šli delat v Jugoslavijo. Tukaj namreč vlada velika nezaposlenost. Gorica z okolico šteje okrog 46,000 prebivalcev, od teh pa je brez dela 15,000. Seveda, nekateri nočejo delati, ker so plače preveč nizke. Sicer pa se skromno preživljajo na račun Marshallovega načrta. Torej, dokler bo Amerika te ljudi v toliki meri zalagala, kot sedaj, bo vse dobro. Sicer pa že mnogi govorijo, da je Italija ameriška kolonija in da bodo v petih letih vsi Italijani ameriški državljani. Srečna Amerika, ki bo štela v nekaj letih 45 milijonov več prebivalstva!

Na koncu pa pravim, da je že tako, ker ne more biti drugače, namreč s tem da zavirajo komunistem, morajo obenem podpirati fašizem.

Naj zastopuje za danes. Pozdrave vsem čitateljem Prosvete in članom SNPJ!

Steve Skorianc.

Seja krožka 8 Progresivnih Slovencev

Milwaukee, Wis.—Članice krožka št. 8 Progresivnih Slovencev v Milwaukeeju in West Allisu, udeležite se seje, ki se bo vršila 21. septembra v običajnem prostoru.

Na dnevnem redu bomo imele več važnih zadev. Potrebno bo urediti glede domače zabave, katere se bo vršila 23. oktobra kot prva obletnica krožka. Godce imamo že preskrbljene, in sicer smo najele Rudyja Pugla in njegove vesele muzikante. Mnoge naše članice še ne poznajo tega orkestra. To so prav veseli fantje in vsi trije izvrstni godci. Torej pridite na prihodnjo sejo in bomo povedale kaj več o njih.

Članice, čas je kratek. Samo še dve seji bomo imele in na teh moramo vse pripraviti za našo prvo obletnico. Več članic mi je že dejalo, da težko čakajo tega veselega dneva, da se bodo malo poveselili prav po domače v krogu prijazne družbe.

Bolj podrobno bomo še poročale. Zaslужite dopise o našem krožku in njegovih aktivnostih. Želim, da bi tudi druge članice od časa do časa kaj napisale o našem krožku in domači zabavi.

Mary Gornick.

Na naslov delegatov Ameriškega slovenskega kongresa

New York.—Delegati konvencije Ameriškega slovenskega kongresa naj se takoj prijavijo za sobe v hotelu Stevens v Chicagu, kjer se bo vršilo zborovanje IV. Ameriško-slovenskega kongresa.

Uprava hotela zahteva, da se je treba takoj prijaviti za sobe, zato naj delegati ne čakajo do zadnjega trenutka. Pošljite svojo prijavo v glavni stan Ameriškega slovenskega kongresa, 205 E. 42nd St., New York 17, N. Y., nakar bomo iz naše pisarne poslali prijave v hotel Stevens v Chicagu.

ASK.

Vseslovanski festival v Los Angelesu

Los Angeles.—Slovanski svet južne Californije bo priredil tu vseslovanski festival v nedeljo, 3. oktobra, na 330 South Ford Blvd. Ta letna slovanska prireditve obeta biti ena najlepših in zanimivih.

Na programu bodo nastopile razne slovanske skupine v pleših, petju in godbi. Na tej prireditvi bo podano tudi poročilo o konvenciji Ameriško-slovenskega kongresa. Odbor bo preskrbel vse potrebno za dobro postrežbo. Zvečer pa bo ples.

Naj še omenimo, da je bil aranžiran radio-program za nedeljo, kateri bo oddan s postaja KXLA.

Odbor.

Listnica uredništva

Tacoma, Wash. L. Z.—Kolikor nam je znano, nova progresivna stranka definitivno računa, da bo prišla na glasovnico v vaši državi.

Člani unije United Public Workers CIO piketirajo pred mestnim pomočnim oddelkom v New Yorku v znak protesta, ker je komisar Raymond Hilliard nastopil proti unijskim delavcem.

V ISTRI VSTAJA NOVO ŽIVLJENJE

Sonce je že zahajalo, ko smo odrinili iz Divače. Naš cilj je bil Pazin v osrčju Istre, oddaljen od Divače v značilni črti približno 60 km. Zemljevid nas je poučil, da so istrske ceste zelo vijugaste in ovinkaste. Zato se nam je mudilo. Po lepi cesti in skozi Kozino je šlo naglo. Na vsej poti smo srečali le nekaj žensk, ki so se vračale na svoje domove, otvorene z velikimi praznimi posodami za mleko.

Podoba pokrajine se je naglo spreminjala. Tipično kraški svet se je tu in tam umikal majhnim rodovitnim ravninam in kotlinam, katerih rastlinstvo je že dihalo južnjaško bujnost. Pod Kozino smo prišli na rob Čičarije in Čičkega gorja. Odslej nas je na levi spremljal bujen gozd, na desni, kjer smo slutili bližino morja, pa so nam zakrivali razgled goli, pusti griči.

Pod Klancem je začela cesta najprej rahlo, nato pa vedno hitreje padati. Namesto da bi nadaljevala svojo pot naprej proti jugu, je nenadoma zavila proti severozapadu. Pred nami se je odprla globoka, ozka dolina, ki so jo na drugi strani zapirali srednjevisoki hribi, vse pa je na krajnjem koncu obdajalo morje. Zagledali smo slikovito panoramo Miljskega in Tržaškega zaliva. Oblačno nebo in prvi mrak sta nam sicer preprečevala jasen razgled, pogled na Milje in skrajne konce Trsta pa je bil vendarle tako privlačen, da smo se na razpotju nad Gabrovico za nekaj trenutkov ustavili.

Po hribečkih pod nami se je vlekel niz belih kamnov, kakor da bi jih kdo nabral na dolgo, nevidno vrvo.

"To je meja Svobodnega tržaškega ozemlja."

Vencelj, ki je že tod potoval, nam je potrdil, kar smo tudi sami uganili. Radovedno smo napenjali oči, da bi ugledali kje v bližini kakšne znake življenja. Toda daleč naokrog ni bilo nikogar. Nizko pod nami, na pobočju, po katerem je speljana cesta v serpentinah v dolino, se je belil preprost križ.

Partizanski grob! Zadnje bivališče junaka, ki je žrtvoval življenje, da bi bilo istrsko ljudstvo svobodno. Meja pred nami in ta grob sta nas živo spominjala velikih žrtv, ki jih je doprinesla Istra v narodno-osvobodilni vojni za svojo nacionalno in gospodarsko svobodo, in krivice, ki je bila storjena njej in nam vsem, ko so zapadni imperialisti proti volji ljudstva posejali po njej te bele kamne.

Istra, ki je bila že pod Avstro-Ogrsko izpostavljena prodiranju italijanskega kapitala, dejansko nikoli ni priznala italijanske aneksije po prvi svetovni vojni. Nikoli se ljudstvo ni z njo sprijaznilo. Upor rakish rudarjev leta 1921, južnaška borba Vladimirja Gortana in njegovih tovarišev ter številne saboteže, ki so jih izvršili istrski rodoljubi v času med obema vojnama v borbi proti fašizmu, so bile žive priče njene nepomirljive in neuklonljive volje, da bi dosegla združitev z Jugoslavijo.

Njena vztrajna pripravljenost, da se upre nacionalnemu zatiranju in fašističnemu jarmu, se je najlepše pokazala ob začetku narodno-osvobodilne vojne, ki je v Istri naglo vzplamtela in se hitro širila po vsem polotoku. Oborožen upor proti italijanskemu okupatorju se je v Istri začel že leta 1941, julija leta 1942 pa se je izoblikovala prva partizanska borbena enota, ki je napadala železniško progo pri Matuljih in pri Pulji, Italijanska vojska, ki je štela 15.000 mož, je hotela v decembru leta 1942 z veliko ofenzivo uničiti partizanske enote, dosegla pa ni ničesar. Partizani so se vedno bolj množili in krepili. V letu 1942 in v prvi polovici leta 1943 je prešlo bivšo jugoslovansko-italijansko mejo nad 1000 borcev, ki so se priključili NOV in se z njo borili za osvoboditev Istre. Na velikem delu Istre so bili že pred italijansko kapitulacijo organizirani narodno-osvobodilni odbori, ki so kljub preganjanju uspešno delovali kot pravi predstavniki ljudstva in ljudske oblasti.

Ob kapitulaciji Italije je ljudstvo z lastnimi silami razoroževalo italijansko posadko in osvobodilo vso Istro razen Pulja, kjer je bil upor krvavo zadušil. V tem času so nastale velike vojaške enote, kakor I. in II. istrska brigada in dva partizanska odreda. Te formacije so skupno šttele okoli 15.000 oboroženih Istranov. Operativni štab za Istro

jih je povelj v ofenzivi pri Labinu in Višnjani, kjer so zavrnili prodiranje nemške motorizirane kolone, osvobodili Koper in napredovali v smeri proti Trstu.

V tem času se je popolnoma zrušil tudi italijanski fašistični upravni aparat. Po vsej Istri je oblast prevzelo ljudstvo. Kot njegov najvišji predstavnik je nastopal Pokrajinski narodni odbor, ki je 25. sept. leta 1943 objavil, da je Istra prenehala biti sestavni del Italije in da so prenehali veljati njeni zakoni. S tem je bilo konec italijanske oblasti, ki se ni nikoli več obnovila.

Narodno-osvobodilna vojna je zahtevala od Istre velike žrtve. Italijanski in nemški fašisti so zaprli 14.867 oseb, požgali in uničili 5565 stavb, za svobodo je z orožjem v roki padlo nad 5000 Istranov, na prisilno delo so jih odvedli 21.509, v taboriščih pa jih je umrlo 580. Nemška vojska je izvršila množična streljanja in požgala mnogo vasi, odprla Istranov pa ni mogla zloiniti. Borbeno jedro je ostalo ohranjeno, narodni odbori so delovali naprej in se kljub preganjanju razvijali. V teh dneh so se pridruževali osvobodilni borbi tudi Italijani in se začeli boriti za priključitev k Jugoslaviji. Na temelju resničnih demokratičnih načel, popolne enakopravnosti in priznanja vseh nacionalnih pravic italijanski manjšini se je ustvarjalo bratstvo vseh narodov, ki živijo v Istri.

Boj se je vztrajno nadaljeval, dokler se niso enote jugoslovanske armade leta 1945, ko so podile poražene fašistične tolpe, združile s partizani Istre, Trsta in slovenskega Primorja in osvobodile te naše kraje. Trpljenja pa še ni bilo popolnoma konec. Anglo-ameriški imperialisti so imeli svoje načrte, volja ljudstva jim ni bila pogodu. Zato se kljub vsem žrtvam, ki jih je dala Istra za svojo svobodo, še vlečejo danes po njeni zemlji beli, vsiljeni mejniki.

Mimo Gabrovce in Črnege kaka je šlo naglo navzdol v dolino. Vedno više se je dvigal nad nami skalnati rob Čičkega gorja, katerega golo pobočje je prehajalo pod robom v navpične stene. Vtis divjine in prave alpske ostrine so tu in tam zabrisali gosti bukovski gozdovi, ki se spuščajo preko tega roba globlje po pobočju navzdol. Ti gozdovi so največje bogastvo Čičarije.

Drveli smo mimo samotnih hiš in majhnih vasi, mimo Kube in pod Movražem proti Buzetu. Po vseh hišah so nas pozdravljali slovenski napisi iz dobe, ko je tod hodila mednarodna komisija in ko se je na mirovni konferenci odločala pripadnost Istre. Po teh napisih smo vedeli, da smo še v Sloveniji. Tam nekje med Sočergo in Črncu pa so se pojavljali prvi hrvaški napisi. Prešli smo mejo ljudske republike Hrvatke. Toda tu ni nobenih belih kamnov, tod ni straž in šovinizma. Ko smo v Buzetu večerjali, se je v gostilni poleg hrvaške in italijanske pesmi oglasila tudi slovenska pesem.

Na neki hiši sem opazil tudi naslednji napis:

"Hočemo Jugoslavijo! Hočemo biti kmetje in ne več koloni."

Istrski partizan ni priporil svojemu ljudstvu samo nacionalne svobode, temveč mu je vrnil tudi njegovo zemljo. Ljudska oblast v Istri je že takoj v začetku ustvarila enega izmed osnovnih pogojev za napredek in resnično svobodo istrskega delovnega ljudstva, ki mu je kmetijstvo najvažnejši vir življenja in obstoja. Ze v novembru leta 1946 je pokrajinska uprava za Istro s posebnim odlokom ugodila zahtevi ljudstva, da se odpravijo stari fevdalni kolonatski odnosi in razveljavijo prisilne drazbe, ki so bile izvedene med okupacijo. Začela se je agrarna reforma, ki se je v začetku izvajala samo v bivši coni B, po priključitvi pa tudi na vsem naštem ozemlju.

Kako dalekosežnega pomena

je bila agrarna reforma, nam povedo naslednja dejstva iz najtežjih časov istrskega kmeta, ko je bil izpostavljen roparskemu izkoriščanju fašističnih veleposestnikov. Fašistična uprava je kmečkim gospodarstvom prepisovala zelo visoke davke. Davke na kmečka gospodarstva je bil v Istri trikrat večji kakor drugod v Italiji. Da so ga mogli plačati, so se kmetje zadolžili pri bankah, oderuhih in trgovcih in je zato samo v 12 letih prišlo na dražbo zaradi neplačanih davkov in dolgov 7000 kmečkih posestev. Kupili so jih italijanski trgovci, kapitalisti in fašistični mogotci, ki so dobili denar od italijanskih bank in ustanov za kolonizacijo. Hrvatski kmet, ki je bil prej lastnik zemlje, je postal kolon in je moral obdelovati zemljo veleposestnikov. Plačevali mu je moral zakupnino in dajati še 50% pridelka. Ta kolonatski odnos je predstavljal pravo gospodarsko suženjstvo kmečkega prebivalstva Istre. Posledice so bile beda, glad in izseljevanje.

Agrarna reforma je popolnoma izpremenila sliko istrske vasi, posebno v zapadnih okrajih v Bujah, Poreču in Pazinu. Fevdalni agrarni odnosi kakor kolonat in drugi njemu podobni odnosi so popolnoma prenehali. Veleposestva raznih bank, trgovcev in cerkva so bila razdeljena bivšim kolonom in revnim malim kmetom. 1790 prisilno odvzetih posestev je bilo vrnjenih bivšim lastnikom.

Največ veleposestnikov je bilo v kraju Poreč. Tam so 800 ha zemlje prihranili za koloniste s Krasa, to je s tistega predela Istre, ki je dal med narodno-osvobodilno borbo največ borcev. Nagla izvedba agrarne reforme pa ima v tem kraju še poseben pomen. Ti kraji so posebej primerni za razvoj vinogradništva, temeljne panoge istrskega kmetijstva. Med okupacijo je bilo uničenih 40% vinogradov. Vsi vinogradi se bodo sedaj obnovili. Petletni plan določa, da bodo zasadili 7 milijonov novih trsov, največ prav na zemlji bivših kolonov in novih kolonistov.

Agrarna reforma je pripomogla, da so se okrepile tudi splošne kmetijske ustanove, ki bodo služile napredku vsega istrskega kmetijstva. Svoja posestva so dobila srednja kmetijska šola v Poreču, ki je velike važnosti za razvoj vinogradništva in vinarstva, nižja kmetijska šola v Pazinu, državna drevnica v Valturi in ovčarska postaja na Malem Lošinju. Na Čepičkem polju in v Rači sta bili organizirani dve državni kmetijski posesti s 1500 ha orne zemlje. Na Čepičkem polju ima danes veliko ekonomijo reški mestni ljudski odbor.

V Pazin smo se pripeljali v trdi temi. V restavraciji hotela mestnega ljudskega odbora smo našli družbo uglednih domačinov. Med njimi je bil tudi sekretar okrajnega ljudskega odbora tov. Ladavac, ljudski poslanec v hrvaškem saboru. Takoj se je razpletel živahen pogovor o političnih in gospodarskih razmerah v Istri, zlasti pa v pazinskem okraju.

Kakor druge jugoslovanske pokrajine se po priključitvi tudi Istra počasi usmerja na pot v socializem. V pazinskem okra-

(Konec prihodnjic.)

V RIMU

N. Sergejeva

1. Rim, to je Italija. Ne čudite se, če vam v pogovoru reče Italijan: —Rim? Ampak Rim ni Italija! Če hočete videti Italijo, potujte na sever, v Milan, v Turin, ali pa na jug, na Sicilijo.

Morda je res, da na severu dežele bolj spoznaš, kako živijo italijanski delavci, na jugu pa se bolj seznaniš s kmečkim življenjem. Vendar pa ni mogoče soglašati s trditvijo, da Rim ni Italija. Res, da to ni mesto ljudi, ki s svojim delom ustvarjajo materialne vrednote, toda to je glavno mesto države in njegovo prebivalstvo je v ogromni večini delovno ljudstvo. Preprosto ljudstvo ima v Rimu iste skrbil kot drugod v Italiji. Cvetočna ravnina rimske kampanje prehaja neopazno v mestne ulice. Obširna zelena zemljišča okoli Rima so last rimskih velikašev. Na njih niso nikdar sejali, ampak so jih hranili za lov, ko pa je bilo lovse sezone konec, so jih oddajali pastirjem iz Abruce, da so tam pasli ovce. Sele sedanjega pokolenja je doživelo, da so se pojavili na teh poljih prvi kmetje-zaupniki.

Tako je Rim ostal mesto brez predmestnih naselbin. Živila vozijo od daleč in življenje je drago. Premožni krogi ne samo v Italiji, ampak tudi v drugih deželah so bili vedno mnenja, da se v Rimu "prijetno živi", očitno zato, ker se tu ni kadilo iz tovarniških dimnikov in ker bogatstvo duše ni vznemirjal pogled na proletarske sprejede po mestnih ulicah. V Rimu še danes ne slišiš tovarniških siren. Mesto se prebujata jutraj ob pozvanju zvono brežestevinskih cerkev, podnevi pa živi ob morečih zvokih lajn, ki se oglašajo na vseh koncih. Zdi se, da njihovo vzdihovanje v molu izraža vso žalost in lakoto nesrečnikov, ki otožno vrte ročico tega dokaj težkega in okornega glasbila—izmozgane ženske s tremi umazanimi otroki, starca, razcapane ga dečka.

Rim je mesto duhovščine, uradnikov, nameščencev, trgovcev, obrtnikov, mesto turistov in njihove posluže. Rim je mesto dednega plemstva in buržoazije, stare in nove. Sicer pa se Italijanski novopečeni bogataši dele na dve kategoriji: na tiste, ki so se obogatili v času fašizma, in tiste, ki so si napravili premoženje—kot pravijo tu—"pri Američanih".

Rimski sindikati kažejo socialno lice mesta. Industrijski

ju deluje n. pr. že 7 kmečkih obdelovalnih zadrug, ki se uspešno razvijajo. Letos bo dograjeno 10 združnih domov. Vzgaajo se novi kadri in pripravljajo razni materialni pogoji za napredek istrskega gospodarstva v skladu s petletnim planom.

Istra pa je pod fašizmom gospodarsko veliko trpela. Kljub raznim navideznim pospeševalnim ukrepom je njeno gospodarstvo močno propadalo in je danes v težavnem stanju. Posebno težavno je vprašanje prehrane, ker so mnogi predeli še pašivni.

(Konec prihodnjic.)

delavci sestavljajo približno polovico od 296 tisoč v sindikatih organiziranih delavcev—151 tisoč ljudi. V glavnem so to prevozniki delavci, železničarji, prometniki, gradbeniki, stavci, kemiki, delavci kovinske industrije. Če ne štejemo 35.500 organiziranih težakov, potem tvorijo vso ostalo množico organiziranih sindikalistov uslužbeni številnih ustanov, trgovin, pisarn, bank. Sindikat bančnih uslužbenecv šteje nad 15 tisoč ljudi—več kot kateri koli kolektiv industrijskih delavcev. Nameščenci italijanske banke pa imajo celo posebno strokovno organizacijo.

V središču mesta naletiš na vsak korak na napise bančnih podružnic: Rimska banka, Italijanska banka, Banka sv. Duha. Ključno stanje lire je v močnem nasprotju z razkošnim načeljem teh bančnih ustanov. Na umazanih, oguljenih, raztrganih bankovcih težko razbereš kaj drugega kot napis v angleškem jeziku: "Izdano v Italiji". Ta napis pa italijanske valute ne dela močnejše. Skromna hotelska soba stane 2000 lir dnevno, dokaj povprečni suknjič, izobešen v izložbi, pa se popaša s krepko številko "30 tisoč lir".

Kot v vseh mestih sveta je tudi v Rimu pri poldrugomilijonskem prebivalstvu delovno ljudstvo v ogromni večini. To ljudstvo se stiska po srednjeveških mestnih četrtih, ki so oddaljene 8—10 km od središča. Brezštevilni vodiči in priročniki, ki jih prodajajo turistom, teh četrti ne opisujejo. Rim je mesto-muzej, ki kaže tujcu predvsem "pravo" plat—svoje centralne ulice, palače, parke, svoje spomenike antične kulture.

Dolga desetletja je italijanska prestolnica kupčevala z relikvijami. No, sedaj je tudi ta trgovina močno padla. Na široki, lepi cesti, ki gre iz centra k rimskemu Forumu in Koloseju, ni skoraj nobenega prometa. V edini kočiji na oglu dremlje izvožek. Skupina menihov izletnikov se je ustavila pri neznatnem stebru z latinskimi napisom, ki "ovekoveča" prvo desetletje fašistične ere. Na visokem zidu iz opeke vidiš razbite reliefne zemljevide iz črne in belega marmornja, kjer je Mussolini ponazoril, kako Italija osvaja svet; Afrika je vključena v sestav novega rimskega imperija, Sredozemsko morje pa se je spremenilo v "italijansko jezero". Sedaj zblijajo Italijani dovpti, da imajo ministrstvo za afriške zadeve brez Afrike in ministrstvo za finance—brez financ.

Po rimskem Forumu z njegovimi čudovitimi dobro ohranjenimi ostanki zgradb in tlakov 4. in 5. stoletja in v legendarnim Romulovim grobu—tavajo osamljeni obiskovalci—neka namica in dve drobni hčerki nabirajo rdeče cvetove maka, ki raste tod v izobilju. Kričeca poplava vodnikov in beračev je izginila. Samo pri Koloseju imajo "dežurno" debeluhast človek s kupom ilustracij, fotograf in par ciceronov, ki v raznih jezikih ponujajo ustno zgodovino veličastnih razvalin.

Trgovci s spominki dremlje v

senci nad košaro s tucatom broš in obeskov. Pod tisočletnimi stenami stoji vodnik-Italijan; divje maha z rokami in skuša dovedovati dvema ameriškim vojakoma, ki ravno dušno žvečita svoj gumi, da so najbrž po teh kamnitih ploščah podzemelskega rova spuščali v areno divje zveri... Tule, za mrežo, pa so sedeli kristjani...

"Scirocco" piha—suh in oster veter. Čez cesto jo ubira menih s ogromno rdečkasto brado. Bose noge tiče v grobih sandalih, namesto pasu ima vrvo, pleša na temenu se blešči v soncu. Važno maha z aktivko in za zanimanjem pogleduje mimoidoče. Mimo gre skupina deklic v modnih oblekah in belih predpasnikih. Sprejda in zada—dve nuni.

Pod veličastnim Trajanovim stebrom sta se na dekorativni kamniti klopi zleknila dva možakarja v oguljenih hlačah in umazanih majah. Prišel je čas "siete"—od 1. do 4. ure mesto zamre, vse trgovine zapro, nameščenci se razidejo k obedu.

Izletniška skupina menihov gomazi sedaj ob vznosu spomenika Viktorju Emanuelu II. Velik, okoren in grd je ter kvarti harmonijo stroge arhitekture mesta in draži s svojo neokusnostjo. Ta spomenik je skoraj edina zgradba sodobne epohe. Rim je bogat z zakladi antične umetnosti in renesanse, zdi se pa, da je genij sodobnosti pozabil na Italijo. Dve desetletji fašizma sta pustili za seboj kasarne, oluščene ikatle stanovanjskih hiš in futuristične izrodke.

Sodobno kulturo zastopajo v Rimu predvsem lepaki brezštevilnih hollywoodskih in polhollywoodskih filmov. Brezarmna golota prostakih ženskih figur, ki se šopiri na teh ogromnih reklamah, razobešenih po vsem mestu, je v življem nasprotju z deviško nagoto antičnih kipov.

Pusto in žalostno je tudi v drugih mestnih muzejih. V ogromnih vatikanskih galerijah se nabere komaj 1 do 2 tucata obiskovalcev. Starejši vodnik solidne zunanosti se vneto pogaja za ceno z dvojico priletnih tujcev. Toži, da turistov sploh ni, ne prihajajo več. Vsi so čakali konca volitev. Sedaj pišejo časopisi, da mora priti 180.000 ameriških turistov. Pripomniti moramo, da od tega upanja ne žive samo vatikanski vodniki!

V razkošnih papeških palačah so zbrana nešteta bogastva: neprecenljive slike, kipi, gobelini, starinski rokopiši, dragocenosti. Sem so znesli zaklade rimskih imperatorjev in najlepša dela Rafaela in Michelangela. Zidovi papeških palač in rimskih cerkev so pokriti z marmornatimi ploščami, odtrganimi s starorimskimi zgradb, katerih ogrinja iz opeke smo pravkar videli v Koloseju in na Forumu. Bronaste ograje in okraske so pretopili. Tu pravijo, da je bil Rim dvakrat razdejan: prvič od barbarov, drugič pa od papežev, ki so antične zgradbe uporabljali kot kamnolome.

2. Vatikanska mreža

No, zapuščenost in tišina slikarskih in kiparskih galerij v Vatikanu sta samo varljiv videz. Za neprodinimi, masivnimi zidovi te trdnjave, ki stoji na višini, kot bi gospodovala nad vsem Rimom, — dela močnejši center široko razpredenega političnega aparata. Iz Vatikana so napelane niti po vsem svetu, Italijo pa so povezale od nog do glave. Z železnim precepom stiska Vatikan življensko središča dežele in jih izkuma.

Tujca preseneti na mestnih ulicah veliko število duhovščine. V nobeni evropski prestolnici ne vidiš take množice vsakovrstnih duhovnikov, menihov in nun. Debeli in suhi, lepi in grdi, polhelvi in predzri, v okroglih črnih klobukih, kapucah, v dolgih talarjih, v krilih s črnimi repi,—oni vladajo mesto. Nekateri povešajo oči in spotoma mrmrajo molitve, drugi nesramno pogledujejo mimoidoče ženske in delajo opolke dovpti, tretji se ustavljajo pred izložbo knjigarne, radi nagovorijo človeka, ki gre mimo, in mu priporočajo gnušno antiovijsko knjigo. Duhovniki in menihi se potikajo po zapuščenih stranskih ulicah, po parkih, po pločnikih med mizicami modnih kavarn, pod stebri galerij, kjer je doma črna borza z valuto, blizu stare župniške cerkve, okoli zanemarene stavbe, kjer je sedež štaba demokratske stranke.

(Konec prihodnjic.)

To je njihova stranka. Zanjso so zbrali v Rimu pol milijona glasov. Njen uspeh pri volitvah je delo vatikanskega političnega stroja. Vso ogromno armado zajedalcev so vrgli v volivno borbo in cerkev so spremenili v agitacijsko tribuno proti ljudski fronti. De Gasperi je dobil prave in lažne glasove menihov in nun. Dobil je tudi glasove tistih mračnih in praznoverskih ljudi, ki so jim duhovniki grozili s peklenjskimi mukami, če bodo na svojih listkih podčrtali kandidata ljudske fronte.

Cerkev ne špekulira na temo in praznovere samo pri volivni borbi. Vzdržuje in podpira praznovere zato, ker je to temelj in način njene oblasti.

Praznovere italijanskega mameščana pade takoj v oči. Če nagovoriš slučajno mimoidočega človeka, napravi z roko figo: to je za vsak primer, če imate "hudooben pogled". Otroci in odrasli nosijo talismane proti "hudoobnemu pogledu". Te talismane prodajajo v trgovinah in na ulicah. Časopisi, posebno katoliški, širijo vesti o prikazovanju Marije in o "čudežih". Italijanski novinarji resne zunanosti so spraševali sovjetske ljudi: Ali se v vaši deželi prikazuje Marija? Treba jim je bilo pojasniti, da v Sovjetski zvezi ni Vatikana, tam pri volitvah ni kandidatov demokratske stranke, zato se tudi Marija raje ne prikazuje.

Res je sicer, da se praznovere zasue čvšah tudi proti tistim, ki ga sejejo in gojijo. Časopisje je pisalo o dogotoku v južni Italiji, ko so kmetje iz cele vasi pretepli duhovnika, o katerem je šel glas, da pozna "srečno številko" za loterijo—ve zanj, pa je noče povedati.

Po starodavnih mestnih zidovih visijo Marijini kipi z večnimi lučkami. Pod temi oltarčki evete živahna trgovina z rožami in talismani. Okrog oltarčkov so stene okrašene z marmornatimi ploščami raznih velikosti z izdobljenimi napismi. V njih se ljudje, ki so imeli pri svojih poslih uspeh, dokaj po domače pogovarjajo z Marijo: "Moja mala Marija! Zahvaljujem se ti za mnoge milosti, ki si mi jih naklonila." Sledi podpis in datum. Datum navadno ni starejši od leta 1945. Torej je moda še najnovejša! In domnevati moremo, da so Marijine milosti tudi čisto svežega datuma.

Vatikan ima javno in nejavno cenzuro nad vsem kulturnim življenjem Italije. Ameriški časopisi pišejo, da vsak peti Italijan ne zna brati. Približno 5 milijonov otrok od 6—14 let ne hodi v šolo, ker šol ni. Samo 2,5 milijona otrok šolske starosti ima možnost, da hodijo v šolo. Toda tisti, ki hodijo v šolo, so v rokah duhovščine. Pod De Gasperijevo vlado je ljudska izobrazba v celoti prešla v vodstvo katoliških elementov. Učitelje, ki so s stališča katolicizma sumljivi, izženejo. Zgodili so se primeri, da so otroke nevernih staršev izključili iz šole.

Vatikan nadzira razpečevanje tiska, vpliva na lastnike kioskov, na knjigarne, na založbe. "Osservatore Romano" prinaša sezname filmov, ki jih katolik sme ali ne sme gledati.

Vatikanska oblast ne vidi ničesar nedostojnega v širjenju opolzkih in gangstrskih filmov, ki preplavljajo mesto. Strogo pa pazi na to, da po možnosti ne pridejo na platno filmi z naprednimi idejami in ki pozivajo ljudi k borbi za boljše življenje. Prepoved zadene celo take filme, ki samo razkrinkujejo in obsojajo kapitalistične odnose in izkoriščevalno miselnost in ki so daleč od tega, da bi predlagali napredno rešitev problema.

(Konec prihodnjic.)

Listnica uredništva

Ker pošiljate sakon prepevujejo vasko oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vas dopisnika, ki oglašate priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo sreč ali srečanja, kakor tudi ne karitativ ali tombulekš zabav, ako je za njeno določeno vstopnina. Pošilja uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

Henry A. Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, govori množici 50.000 poslušalcev v velikem Yankee Stadionu v New Yorku. Wallace je pozval predsednika Trumana, naj javno nastopi proti kongresnikom demokratske stranke, ki so glasovali za Taft-Hartleyev zakon.

Tihožitja in pejsaži - Novela

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Najmlajši Hojnik je tudi videl, kako so naposled padli po njegovem očetu, kako so ga mučili, videl je, kako so naposled streljali nanj in videl je, kako so ga naposled vrgli za dedkom v ogenj.

Ko sem jaz tam mimo potoval, sem videl samo še umazane belkaste stene, ogorele in pogonele tramove, razbito opeko, steklo, ostanke ne vem kakšnih že vse predmetov.

In na tisti nekoč lepi beli steni, ki pa jo je razdelal požar in ki sta jo dež in sneg skrhalo in oluščilo, sem videl še z rdečo krvjo napisano eno samo besedo: "... oskrunili". Bilo je nerodno pisano, kakor pišejo pač naši kmetje v gorah. Bilo je pisano nerodno, kakor pač pišejo ljudje v brezmejnih gozdi in v brezmejnem začudenju. Bilo je nerodno pisano, kakor pač pišejo ljudje v krajini gnus. Toda bilo je pisano s krvjo in je ostalo. Drugo sta razdeljala dež in sneg, veter in mraz sta pomagala, okružilo se je in padlo na tla in sneg je pokrival to strašno spominsko ploščo. Samo beseda "oskrunili" je ostala in tako človek ni mogel vedeti, kido je skrunil tu in kaj je skrunil.

Ne, ne! Lahko je bilo vedeti, ne da bi spraševal: skrunili so Švabi in tisti, ki so bili z njimi in oskrunili so vse, kar je na svetu mogoče oskruniti.

Predpomladansko sonce je sijalo na razdejan dom, na umazane stene, ki so tako žalostno štrlele nad snežno vrtno ploščo. Tam v ozadju so bile tiste stare jabolane in hrške, ki so rodile tako dobro sadje za Hojnikove otroke. Tam za jabolani je bila lesena, trohneča pregraja, tam se je končeval pašnik za ovce in kozo in tam se je začel tisti lep smrekov gozd, v katerega je bil pobegnil najmlajši Hojnik, ki se je rešil. Tu pa so bile te žalostno umazane bele stene, na katerih je še vedno kakor v spominski plošči stala ena sama beseda: "... oskrunili". Črke so bile rdeče, še vedno rdeče, čeprav so močno obledlele. Bile so spisane s krvjo, pravo krvjo mlade Hojnikove gospodinjice in pisava je bila mladega Hojnikovega gospodarja.

A to strašno delo je bilo delo nekoga drugega.

MOST

Med gorami se vije reka. Ni preširoka, vendar za brvi ni prikladna. Tu in tam so nekoč še bile, voini časa pa jih je odplavil. Tudi preglaboka ni, toda ni primerna, da bi jo prebrdel. Voda premočno dere, v strugi so nagomilane skale, pa to rado zanese, zadene ob skalo in se zvrne. To še ni najhujše. Hujše je, da v strugi kjer koli naletiš na globino, spodnese te in butne ob skalo. Domačini poznajo kraje, kjer lahko bredeš, a tudi vojaki, ki stražijo reko pri prehodih, poznajo te kraje. Nič ni prijetno, ko že skoraj prebreds, pa počasi strel, penca se voda se pomeša s krvjo, po vodi plava človeško truplo. Morda se roka še zgane, potem pa je samo še včasih vidna senca, nekaj temnega v vodi. Nič posebnega. Predmet, ki so mu nekoč rekli človek.

Z ladjo ni mogoče prek reke, še nikdar ni nihče veslal po njej. Ko spomlad narastejo vode, plovejo po reki drug za drugim v dolgi vrsti splavi. V teh časih seveda ne, ker zdaj je vojna. Zdad po reki plovejo samo še človeška trupla, predvsem pozimi. Prehod je torej samo po mostu. Most je videti nekak opek, a zelo dolg. Zelo dolg je in neprijeten: z ene strani je gozd, gozd z grmovjem, ki raste po pobočju. Premikaven kraj za zasedo.

Okolica je zelo lepa. Zamislite si vijugasto izrezane, strmo se dvigajoče gore. Najprej so porastle z gozdovi, a počasi preidejo v gole vrhove, celo v take, ki so vedno pokriti s krpami

snega. Po tej dolini, nad katero se vzpenjajo te strme gore, se vije reka, ponekod zelenkasta, drugod se peni, butajoč ob skale v strugi, da voda visoko škropi in se v soncu dela pisana mavrica. Ob vodi se vije cesta. Zdad na tej, zdad na drugi strani, ker na isti ni vedno dovolj prostora, ker se gora včasih tesno nasloni ob reko, da, včasih že kar visi s skalami nad vodo. In zaradi te ceste, ki prehaja z ene strani na drugo, je tu in tam most. Tak most je v vojnih časih tako dragocen, da ga morajo včasih enostavno razdreti, da tembolj dvigneš njegovo vrednost. Celó ako sicer ne bi mogel braniti prehoda čez reko.

Vetrovi, ki poleti vejejo nekje visoko nad vrhovi gora in ki v vročih dneh včasih butnejo prijeten hlad v dolino, se pozimi spremenijo v pravcato burjo. Nekje visoko nad to dolino so strašni, njih bučanje preglušijo šumenje vode. Včasih butajo v dolino, kakor bi padale nekaj težkega, kakor bi se stresali iz vreče. Takrat ljudje zavijajo ovratnike svojih sukenj, stisnejo glave globoko med rame in se drže vijugasto kakor kaka grčavka. Sneg pada v valovih, kakor pač veter buta v dolino. Ko pa se veter umiri, naletava enakomerno droben, gost sneg in pada kar nekam naglo. Šele ko že globoko pokrije zemljo, se počasi umiri. Potem pada tisti počasnejši, ki pleše v zraku; plešejo okorele, kosmičaste snežinke, ki se sprijemajo na obleko potnemu človeku, smrekam na igličevje in nenadoma se vrhovi smrek pokrijejo z ogromnimi belimi kapami in ves gozd je kakor ena sama prostrana hiša s premnogimi stebri, z eno samo belo streho, skozi katero komaj tu in tam vidiš košček neba.

Vse mostove na tej reki, zlasti v njenem višjem toku, je vojska podirala za sabo. Druga pa, ko je prišla, jih je takoj postavila znova, ako je bilo potrebno in ako jih je mogla obvladati. Tam visoko nad gorami, na začetnem toku te reke, so podirli vse vmesne, samo eden je ostal: bodisi da ga je vojska preveč potrebovala, bodisi da so ga ohranili za zasedo. In ta, ki je bil daleč od naselja, sam sredi gorate pokrajine, je postal premikavna vaba za vse one, ki so hoteli skrivaj preiti na drugo stran.

Takih je bilo na stotine. Podnevi so tavalili po zasneženih gorah, z vejo brisali sled za sabo, če so se morali umakniti v gozd, tam prezebojč ves dan čepeli, oprezovali skozi smrekove veje in čakali, da se zvečeri. Ko se je zmračilo, so stopili k prvi hiši, se tam ogreli, poprosili za bomo večerjo, ako jim je niso kar sami ponudili, povprašali, kako je v dolini, kako je na mostu, in ko niso izvedeli mnogo—čeprav blizu, ljudje si vendar niso upali v dolino—so se naposled počasi splazili proti mostu.

Bili so taki, ki so že prvi večer stopili na ta most in ga prešli. Nekateri iz drznosti, drugi spet v nekem brezkonečnem obupu: "Saj je vseeno, če gre, prav, če ne, pa tudi nič ne de." Bilo je namreč res: ker se je zima tako zaostila, ni bilo več mogoče vzdržati v gorah. Zaprt v večni kolobar, kjer te prej ali slej iztaknejo, večno lačen, večno prezebojč, z zamrzlimi prsti na nogah, z zmrlinami na rokah, siv v obraz, utrujen, izgubljen, je človek nekega dne sklenil: na ono stran ...

Tam na oni strani je vodila pot dalje, tam je bilo upanje na kruh, tam je bilo upanje na toplo sobo in tam si je mogel konec koncev priplaziti celo na dom, na dom, ki je bil bog sam vidi nekje daleč v Sloveniji. In tako je šel človek to težko, neprijetno pot, pot prek mosta. Šel jo je v upanju na srečo, v upanju na mnoge lepe stvari in hkrati v nekem čudnem brezupju: "saj je vseeno." Včasih je šel posamezno, včasih si je poiskal tovarišev, dva, trije, po pet, kakor so se pač zbrali.

(Dalje prihodnjije)

Marko je naročil

Dogodek izpod Igman. Spomin iz narodno-osvobodilne vojne

Martel

Bilo je pred začetkom pomladi dvainštiridesetega v Bosni. V okolici Sarajeva, kjer so živeli pregnanci iz Slovenije.

Milakarjev Janez je vstal na vsezgodaj in si pretegnil ude, ki so ga boleli od trdega ležanja. Pri tem se je zbudila žena in ga zaskrbljeno pogledala s svojimi velikimi, modrimi očmi.

"Kam? Saj je nedelja in se ti nikamor ne mudi. Zgodaj je še in zunaj so še nočne ustaške straže!"

"Mar mi je zanje! Ne boj se. Kmalu se vrnem," je odvrnil Janez šepetaje, odprl vrata in stopil čez prag.

Pred Janezom je ležalo zasneženo polje in se lesketalo v poznem, jasnem februarškem jutru. Proti izviru Bosne se je dvigal hrib, temen in visok, porasel s smrekovimi gozdovi, ki so molče zrlji na pokrajino pod seboj. Do hriba je držala pot, kakor

strelca ravna, z visokimi stariimi topoli na obeh straneh; mogočno se je v jasni odrazila njena ravna črta, dolga podražila kilometer. Ob nji so bile posajene hiše z ograjenimi vrtovi, ki so postajale vse bolj redke, čim bolj so se približevale močnatemu Igmanu, ki se je rdečel v zarji jutranje luči ...

Janez se je obrnil v nasprotno stran; z dolgimi koraki je ubral pot čez prostrano dvorišče in že je bil blizu železniškega nasipa, ki se je v velikem polkrogu vlekel čez polje. Za trenutek je postal in se ozrl, ko da se boji zasledovalca, nakar je švignil čez polja. Zavil je med razvaline hiš, ki so štrlele v zrak, ostanek od zadnjega sovražnikovega bombardiranja. Prišel je v park. Smreke so se razgrnile in v jasni so se belili dvonadstropni, razkošni hoteli. Pred njim so ležali mrtvi, s snegom pokriti cvetlični nasadi v raznih oblikah. Zdravilišče Ilidža.

Bilo je ležgogaj in hoteli in steze v parku so samevali v popolnem miru; ko je hitel mimo, ni slišal živih duš, dokler ni prišel na cesto. Tam se je ozrl,

Na cesto za njim, pred alejo topolov, je bila spuščena rampa. Ustaške in nemške straže. Te straže je kar mrgoleto tam. Tu časa jih je kar mrgoleto tam. Menjavajo se, je pomislil Janez. Tu je bila barikada, kakršnih je bilo vse polno tod okrog. Postavili so jih pred kratkim na vse poti, da bi branile dohod na Igman. Ta hrib je s svojim podolgovatim južnovzhodnim hrbtom liki košat medved stal in dan na straži in zrl na bosanski metropoli, oddaljeno le nekaj 12 km odtod na vzhod. Tam gori je bil osvobodjeni teritorij, ki ga je branil igmanski sektorski odred in ta je bil povezan z glavnim mestom, z ljudmi, ki se niso pokorili Nemcem, ne ustaleš, pač pa jih sovražili iz dna svojih duš ...

Milakar se je samo zaničljivo ozrl na svojat. V parku onkraj ceste se je ustavil in si oddahnil. Naproti mu je prišel srednje velik človek, golglav in širokopleč, zavil v zimski plašč, malemarno se kretajoč, kakor bi se sprebal. Janez se je začudil. To je on—Marko. Odkod se je tako iznenada vzel?

"Ne zijaj! Pojdi na otok, v grmovju smo."

In je šel leno svojo pot naprej, le da v nasprotno smer. Nagovorjeni je ubogal in šel nazaj nazaj. Na robu Ilidžanskega parka je brzela reka Železnica, ki ima ravno sredi parka podolgovat otok, porasel z vrhami in grmičjem. Nanj si ni mogel le, ako si preskočil levi, mali rožav rečice, ali pa po brvi, ki pa je bila precej daleč. Janez se je odločil za prvo, ker se mu je tako zdelo oprežnejše; že je izginil za vrhami v gostem grmovju. Šibje se mu je upiralo in ga udarjalo po rokah, s katerimi si je utiral pot dalje. Nato pa je začutil pritajen šepet in že je bil v njih sredi.

"Kam pa lomastiš, kakor medved?" ga je narahlil Marko.

Janez pa se je vnovič močno začutil in se vprašal, le kako da je Marko prišel prej ko on, ko jo je sam vendar ubral po bližnji. Mrzlično je ugibal, kaj vse se krije v tem nenavadnem človeku, v katerega je gledal kakor v čudo iz drugega sveta in ni zameril njegovemu robatemu podrazu. Prav tako so bili drugi zamaknjeni v Marka. Precej dolgo in dobro so ga vsi poznali: kar je rekel ilegalce Marko, je vedno držalo in se je prav gotovo zgodilo. Bil je povsod in znašel se je v vsakem položaju kakor je bilo potrebno. Nikdar ni mnogo besedičil, a kar je rekel, je bilo jasno ko na dlan. Preprosto in resnično. Pripovedoval jim je o položaju na frontah in osvobodilni borbi svobodoljubnih narodov. Kakor bi jim iz src jemal, skrite želje, je vedel za vse in polno novic je imel vedno iz njihovih krajev. Kako raste Osvobodilna fronta in kako se Slovenci dvigajo v vsenarodnem uporu. Zadnji čas jim je začel, kakor da jih je že vse spregledal, dajati nalogo. Vsa teden so prenašali po skrivnih potih pod Igman-planino tovore za partizane. Marko ni hvalil nobenega; vsi so se izkazali kot poštenjavci in privrženci tej veliki stvari; že jih je nedavno začel poučevati v borbeni taktiki. Odkrito je povedal:

"Kmalu pride čas, ko boste morali tudi vi prijeti za orožje, da podkurimo pete fašističnih golazni!"

In so bili vsi za to in kakor bi prisegli zvestobo, so mu po teh besedah krepko stiskali roko. In Janez je čutil, da je zdaj prišel odločilni trenutek ...

Takrat je Vajku, Tinetu, Joži in Andreju, ki so stali resnobni in nemi okoli njega, že pred njim nekaj važnega odkril in nazložil; njihovi obrazi so bili blede, odločni in mirni obenem. To je Janez dražilo; kako je le mogel toliko zamuditi in kam se Marku toliko mudi. V tem svojem nenadnem notranjem negodovanju je hotel spregovoriti, pa ga je slednji prehitel, ko da mu to bere z obraza.

"Janez, danes gre pošiljka pod Igman," je rekel odločno, za trenutek zastal in se zagledal globoko v njegove plave oči, ko da bi ukazoval.

"Hudiča," je zarobantil Milakar, "torej gre zdaj zares?" je dvomeče vprašal, "kako pa se bomo zgrabili, ko je polno teh posov na vseh koncih in krajih?" je vprašal. Nekaj je bilo v njem, da je hotel vse zvedeti, kako in kaj.

"S tovariši smo se že pomenili in dogovorili. Odločno velja. Blokad moramo prebiti nočjo! Ali ni tako, tovariši?"

"Drži," je trdno pribil vitki Vojko za vse in začeli so se poslavljati od Marka. "Nooč, ka-

kor smo se zmenili," so svečano zatrjevali in mu stiskali roko.

"Previdno, tovariši! Eden po eden—razhodi!" je še rekel vsakemu posebej s čudno toplino v glasu in prijel Janeza za roko. Kaj takšnega Marko dozdaj še ni počel. Vedel je Janez, da je Marko dober človek, a da je trd in nepristopen v ugovorih, je tudi vedel. Danes pa je vse mehak in naravnost prisrčen, kakor skrben oče. Njega je vse to prevzelo. Začutil je v dnu duše nekakšno kesanje, ker prej s svojo trdnostjo ni prav ravnal. Zazdel se je majhen samemu sebi in obžalovanje ga je obšlo.

"Nikar ne misli, Marko, da se kaj bojim," je iztisnil na glas iz sebe, "hotel sem le vedeti, kako in kaj," je dodal kakor v opravičilo.

"Vem, Janez! Nikar ne govori!" ga je blago pokregal. "Ko se zmračijo, dobiš navadno pošiljko, ki pa je zelo potrebna našim tam gori."

"In potem?"

"Takoja na pot, kakor vedno. Po istih poteh in oprežno. Odkakala na križpotju kakor vselej. Čakala te bo zveza," je rekel in mu pri tem dal revolver. "Vzem, a samo, če bo sila ..."

Milnar je naredil nekak začuden obraz, ko je zgrabil za orožje in ga okorno spravljal v zadnji hladni žep.

Tedaj ga je iznenada zgrabil Marko za obe rameni in ga prijeljsko potresel.

"Janez! Danes gre zares. Mi moramo zmagati. Tvoja naloga je, da greš stalno naprej pa naj se zgodi kar hoče! Da veš, kako važen je tovor za našel," je dejal resno in zopet trden v glasu. "Je dovolj?" je na koncu vprašal in ga vnovič pogledal globoko v oči in Milakar je videl njegove rjave bliskajoče zenice.

"Dosti," je zatrdil svečano in zdaj začutil moč in silno poželjenje v sebi, da bi se kmalu izkazal pred njim. Saj ni bila nič kaj lahka njegova naloga. Svabska in izdajalska svojat preži zdaj od vsepovsod ... Ne, ne bo lahko, zatrdno je vedel in nehoti se je prijel za žep z orožjem.

"Srečno!" je Marko sam zgrabil njegovo desnico in jo močno stisnil in stresel. Preden se je Janez zavedel, je Marko že izginil v grapi, med grmovjem.

Proti večeru se je nebo pooblačilo, težki nizki oblaki so se podili od juga proti severu. Noč je bila temna, ko je Janez s težkim nahrbtnikom na plečih previdno krenil na pot za hišami in vrtovi, oprežujoč na vsak sum in ropot z bližnje ceste. Srce mu je močno utripalo, čim bolj se je bližala rampa na cesti, kajti tam so bile svetilke in močne nočne straže. Postal je skrit za ograjo, ki je prav na tem mestu prenehala in se obrnila v nasprotno stran proti vrvežu ob rampi. Tam so se pravkar zmejavali ljudje v mrkih zelenih uniformah ... Nič več ni čakal. Legel je in se po trebuhu plazil po snegu dalje, dokler ni začel globoko za daljno hišo. Vstal je in nekaj časa kakor otlapl napeto poslušal proti cesti, potem pa se je pognal in hitel, hitel ... Nahrbtnik ga je bolj in bolj težil; večkrat je v teku poravnal naramnice, ki so ga tiščale navzdol. Vedel je, le še malo in pri kraju bo vsaka nevarnost. Temna noč, oblaki in veter, ki se je zaganjal vanj, vse mu je ugajalo in nič ni občutil mraza, tolikanj se je ugrej. Ko se je čez dobre četrte ure usta-

vil, je že s težavo lovil sapo ... Malo se je oddahnil. Za sabo je pustil že vse /hiše in kmalu bo moral čez cesto. Oprezoval je nekaj časa v temo in v noči ni bilo slišati ničesar. Pač, ali se ni zadaj za njim nekaj zganilo. Nekaj časa je napeto poslušal. Saj ni nič, to se mu je le tako zdelo. Moreča tesnoba ga je obšla; izvlekel je revolver iz žepa in si dajal pogum. Naprej mora. Previdneje je krenil proti cesti. Moral je preskočiti občestni jarek in že je bil v aleji med topoli.

"Stoj! Kdo tam!" je iznenada zagrmel glas s srede ceste, da se je Milakar zgrozil in obstal kakor okamenel. Na cesti je nekdo prižgal močno žepno svetilko in posvetil po cesti. Janez se je zavedel in skočil v zaklon orjaškega topola. Na cesti za seboj je zagledal ustaško patruljo; šestorico zelencev, ki so v strahu, ko da se boje teme, vsi prižigali luči, se obrnili in svetili na vse strani. S počasno gotovostjo so se približevali deblu, za katerim je kakor prikovan drhtel Milakar. Mrzlično so se mu podile misli po glavi:—Kaj storiti?—Naprej mora, naprej, sicer bo prepoznano.—Ali pa, da jih pričaka, da pridejo bliže in ... Trdneje je prije svoje orožje.

Tedaj so zapokale puške z obeh strani ceste na ustaško svojat in namah so ugasile luči. Janez je ostrmel in se začudil, tako da še sprostiti ni utegnil. Slišal je brenčanje krogel, nato glasno kletev, krike in stok na cesti. Takoj nato cepetanje z nogami. Patrulja je bežala nazaj proti mestu, ne meneč se za padle tri padlaše, ki so obležali na cesti.

Janez bi skoraj zavriskal, tako nenadno je vse to prišlo. Zdadci mu je bilo vse lahko in skoraj čutil ni nahrbtnika, ki ga je prej že žulil s svojo težo. Brž naprej, da ga ne bodo tovariši predolgo čakali. Ubral jo je naravnost po stezi aleje brezskrbno, ko da je na sprehodu. Od daleč je že čutil bližino križpotja in tovariša, ki se bo začudil, ko ga bo zagledal. Bil je vesel in pogumen obenem in ves strah ga je za vedno minil. Zdad mu je vse jasno. Iz starih pušk je pokalo z obeh strani ceste: njegovi oboroženi tovariši so stopili v akcijo.—Eh, Marko, ta ti zna! Kako je vse pametno prevedel in kako vse na skrivaj pred njim izvedel ... Tako zamislil!—Tedad se mu je docela posvetilo v glavi in je domala bušil v glasen smeh.—Vraga, glej ga, glej! Saj sem imel tako rekoč stalno hrbet zavarovan, ne da bi vedel in opazil ... Tako je ves vzradočen mislil na svoje tovariše, da ni niti opazil, kdaj je došel na dogovorjeno mesto.

Predenj je skočil lepo rasel, visok možki s kučmo na glavi. Tedaj šele se je Janez prav zavedel in osupel obstal.

"Kje izvira Bosna?" je vprašal neznanca.

"V vodi," je bil odgovor.

Podala sta si roke in prejšnji je zvedavo nadaljeval:

"Kaj pa je bilo? Kdo je streljal?"

Milakar je smenel nahrbtnik, rame so ga zapekle.

"Naši!" je ponosno povedal. "Naši so pognali ustaško bando v beg. Nekaj jih je pa le obležalo ... " je vzradočen klepetal in mu podal nahrbtnik.

"Pravi!" je vzkliknil dolgin in spet sta si stisnila roke, toplo in krepko. "Smrt fašizmu," je dodal in Janez je odvrnil glasno: "Svoboda narodu!" nakar sta se razšla.

Milnarjev Janez jo je ubral nazaj sprošen in hiter. Ko je bil že za vrtovi blizu doma, je na cesti začul hrup in ropot avtomobila. Poln avto ustaje, je zdrvel po cesti navzdol, kjer je bil spopad.—"Kako majhni in neboljgani so ti hlapci, ki služijo fašističnemu krvniku!" je Janez s ponosom občutil in spoznal v tej burni noči, ko je prestopil svoj borni prag.

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik— Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku. Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA! Naslov: PROLETAREC CHICAGO 23, ILL. 2301 South Lawndale Avenue

SLOVENE RECORDS

10-inch records 79c COD, plus postage

- C-1201 Be happy, polka Bye-bye-baby, polka
- C-1214 My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
- C-1220 Too fat polka; Jolly polka F. Yankovic and his orch
- C-1192 Alpine waltz Lamplighter's polka
- C-1211 Village tavern polka Lumberjack — polka
- C-1215 Marianna polka Hit and miss polka F. Zajc and his Polkateers
- T-103 Silk Umbrella polka Linden Tree — waltz
- T-106 Tivoli Park Polka Village Square Polka
- T-114 Red Wine — Polka, Edelweiss waltz Ernest Benedict Quartet
- R-574 Na Marjanec, Polka Clarica (Clarica), Polka
- R-575 Clevelandski Valček Malo Nocek, Polka J. Perush and his Tav. Band

Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:

PALANDECH'S

536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill. _____ 19____

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem _____

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas teko obvestite, da se leta popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrst. države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je .. \$2.50
1 tednik in .. 0.50	1 tednik in .. 0.50
2 tednika in .. 0.90	2 tednika in .. 0.90
3 tednika in .. 1.30	3 tednika in .. 1.30
4 tednika in .. 1.70	4 tednika in .. 1.70
5 tednikov in .. 2.00	5 tednikov in .. 2.00

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.50 Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

Prištetje se sme le ene člane in družine, ki to dovolijo in ki živo ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravitelj znizati datum za to vrsto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Prištetje polijam naročnina na list Prosveto vrsto \$

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik _____ Stara naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vse—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4994